

À propos.

Woody Allen.

À propos.

Autobiografie.

Vertaald door Ton Heuvelmans, Gabriëlla van Karsbergen,
Emilin Lap, Mario Molegraaf, Roelien Plaatsman en
Theo Schoemaker

2020 Prometheus Amsterdam

*Voor Soon-Yi, de allerbeste.
Ze at uit mijn hand,
en toen zag ik dat ik mijn arm kwijt was.*

Oorspronkelijke titel *Apropos of Nothing*

© 2020 Woody Allen

© 2020 Nederlandse vertaling Uitgeverij Prometheus en Ton Heuvelmans,
Gabriëlla van Karsbergen, Emilin Lap, Mario Molegraaf, Roelien Plaatsman en
Theo Schoemaker

Omslagontwerp DPS Design & Prepress Studio naar een ontwerp van Albert Tang

Foto auteur Diane Keaton

Zetwerk Mat-Zet bv, Huizen

www.uitgeverijprometheus.nl

ISBN 978 90 446 4585 9

Net als Holden Caulfield heb ik geen zin in al dat sentimentele gelul over mijn waardeloze jeugd, hoewel je in mijn geval misschien liever iets over mijn ouders wilt horen dan over mij. Mijn vader werd geboren in Brooklyn toen dat nog boerenland was, hij was ballenjongen voor de vroege Brooklyn Dodgers, oplichter bij biljarten, bookmaker. Hij was klein van stuk maar een harde jood met chique overhemden en als lakleer achterover gekamd haar à la George Raft. Geen middelbare school, wel bij de marine op zijn zestiende, lid van een vuurpeloton in Frankrijk toen ze een Amerikaanse soldaat doodschoten die een buurtmeisje had verkracht. Een prijswinnende scherpschutter die niets liever deed dan een trekker overhalen en altijd een pistool op zak had tot hij op zijn honderdste stierf, met een volle kop zilvergrijs haar en een bril met -20. Op een nacht tijdens de Eerste Wereldoorlog werd zijn boot geraakt door een granaat in de ijskoude wateren voor de kust ergens in Europa. De boot zonk. De hele bemanning verdronk, behalve drie gasten die kilometers ver naar de kust zwommen. Hij was een van de drie die wel raad wist met de Atlantische Oceaan. Maar zo weinig scheelde het dus of ik was nooit geboren. De oorlog is afgelopen. Zijn vader, die wat geld heeft verdiend, verwent hem altijd en bevoordeelt hem schaamteloos boven zijn domme broertje en zusje. En dan bedoel ik dus oliedom. Als kind vond ik dat zijn zusje leek op een domme circusclown. Zijn broertje, dat zwak en bleek was en er gedegeneerd uitzag, zwierf door de straten van Flatbush en verkocht kranten tot hij langzaam oploste als snoeppapier.

Wit, witter, weg. Dus papa's pa koopt voor zijn lievelingsjongen een echte chique auto, waarin mijn vader rondrijdt door het Europa van na de Eerste Wereldoorlog. Als hij thuiskomt heeft de ouwe heer, mijn opa, een paar nullen toegevoegd aan zijn banksaldo en hij rookt inmiddels Corona's. Hij is de enige jood die als handelsreiziger werkt voor een grote koffiehandel. Mijn vader doet boodschappen voor hem, en als hij op een dag met zakken koffie op pad is, komt hij langs een rechtbank, en wie komt daar de trap afgelopen? Kid Dropper, destijds een beruchte crimineel. De Kid stapt in een auto, en een onbeduidend figuur genaamd Louie Cohen springt op de treeplank en schiet vier keer door het raampje terwijl mijn vader erbij staat. De ouwe heer vertelde dat verhaal vaak als hij me naar bed bracht, wat ik een stuk spannender vond dan Flopsy, Mopsy, Konijntje en Peter.

Ondertussen probeert mijn opa zijn zaken uit te breiden. Hij koopt een serie taxi's en een aantal bioscopen waaronder het Midwood Theater, waar ik een groot deel van mijn jeugd zou doorbrengen op de vlucht voor de werkelijkheid, maar dat was later. Eerst moest ik nog geboren worden. Helaas ging papa's pa lang voor dat kleine kosmische wonder in een euforische bui steeds meer gokken op Wall Street, en het mag duidelijk zijn waar dat toe leidde. Op een dinsdag maakte de beurs een enorme glijer, en mijn opa, patser die hij was, werd gereduceerd tot acute, rampzalige armoede. De taxi's verdwijnen, de bioscopen verdwijnen, de bazen van de koffiehandel springen uit het raam. Mijn vader is plotseling verantwoordelijk voor zijn eigen kostje en ziet zich genoodzaakt ongeregeld werk te zoeken: hij rijdt taxi, runt een biljartcafé, trekt flessen en treedt op als bookmaker. 's Zomers wordt hij betaald om voor Albert Anastasia in Saratoga twijfelachtige paardenrennen te organiseren. Die zomers in de provincie vormden een andere bron van verhaaltjes voor het slapen gaan. Hij genoot van dat nieuwe leven. Chique kleren, een ruime dagvergoeding, sexy vrouwen. Dan ontmoet hij ineens mijn moeder en slaat op tilt. Hoe hij bij Nettie terecht kwam is een mysterie dat gelijk staat aan dat van de donkere materie. Twee personen die even slecht bij elkaar pasten als Hannah Arendt en Nathan Detroit: ze waren het oneens over alles behalve Hitler en mijn rapportcijfers. Maar on-

danks alle verbale slachtpartijen bleven ze zeventig jaar met elkaar getrouwd – uit rancune, vermoed ik. Toch weet ik zeker dat ze dol op elkaar waren op hun eigen manier, een manier die waarschijnlijk alleen bekend is onder de koppensnellers op Borneo.

Ter verdediging van ma moet ik zeggen dat Nettie Cherrie een schitterende vrouw was: slim, hardwerkend, opofferingsgezind. Ze was trouw, liefhebbend en fatsoenlijk maar niet, laat ik zeggen, fysiek overdonderend. Toen ik jaren later beweerde dat mijn moeder op Groucho Marx leek, dachten mensen dat ik een grapje maakte. In haar laatste levensjaren leed ze aan dementie, en ze overleed op haar zesennegentigste. Ondanks haar waanvoorstellingen behield ze tegen haar levenseinde haar talent om te *kvetchen*, wat ze tot kunstvorm had verheven. Pa, die tot halverwege de negentig kwiek en actief bleef, sliep altijd de slaap der rechtvaardigen en werd overdag niet gehinderd door enige gedachte. Zijn levensfilosofie kwam neer op ‘Als je geen goede gezondheid hebt, heb je niks meer’, een wijsheid die diepzinniger was dan de hele complexe westerse filosofie en zo bondig als een gelukskoekje. En hij behield zijn goede gezondheid. ‘Ik maak me nergens druk om,’ pochte hij. ‘Jij bent te stom om je ergens druk om te maken,’ probeerde ma hem geduldig uit te leggen. Ma had vijf zussen, de ene nog lelijker dan de andere, maar ma was waarschijnlijk de lelijkste van het stel. Laat ik het zo zeggen: Freuds oedipuscomplex, volgens welk alle mannen onbewust hun vader willen vermoorden en met hun moeder trouwen, is baarljke nonsens als het om mijn moeder gaat.

Ook al was mijn moeder een veel betere ouder, veel verantwoordelijker, eerlijker en volwassener dan mijn niet-zo-deugdzaame, rokkenjagende vader, ik hield toch meer van hem. Dat gold voor iedereen. Ik denk omdat hij een lieve man was, warmer en duidelijk veel hartelijker, terwijl zij compromisloos was. Zij was degene die voorkwam dat het gezin ten onder ging. Ze werkte als boekhouder bij een bloemenzaak. Ze bestierde het huishouden, kookte voor ons, betaalde de rekeningen en zorgde voor verse kaas in de muizenvallen, terwijl mijn vader briefjes van twintig die hij niet kon missen in mijn broekzak stopte als ik sliep.

De weinige keren in al die jaren dat hij iets won in de loterij, deelden we allemaal mee. Pa gokte elke dag, weer of geen weer. Hij deed dat gewetensvol, als iets godsdienstigs. En of hij het huis verliet met één of met honderd dollar, als hij thuiskwam had hij alles uitgegeven. Waaraan? Nou, aan kleren en andere eerste levensbehoeften, zoals geprepareerde golfballen die vreemd rolden en waarmee hij zijn vrienden kon belazeren. En hij besteedde het aan mij en mijn zusje Letty. Hij verwende ons met dezelfde vrijgevigheid waarmee zijn vader hem had verwend. Voorbeeld: op zeker moment werkte mijn vader als nachtober in de Bowery zonder salaris, hij kreeg alleen fooien. Maar elke ochtend als ik wakker werd – ik zat toen op de middelbare school – lag er vijf dollar op mijn nachtkastje. Ik wist dat de andere kinderen vijftig cent of misschien een dollar zakgeld per week kregen. En ik kreeg vijf dollar per dag! Wat ik daarmee deed? Ik ging uit eten, kocht goocheltrucs, betaalde er mijn kaarten en dobbelspelletjes mee.

Ik was namelijk amateurgoochelaar geworden omdat ik dol was op alles wat magisch was. Ik deed graag dingen die je alleen deed, zoals het oefenen van vingervlugheid, trompet spelen of schrijven, omdat ik dan niets te maken had met andere mensen die ik, zonder aanwijsbare reden, niet mocht of vertrouwde. Ik zeg ‘zonder reden’ omdat ik uit een grote, liefhebbende familie kwam waarvan de leden allemaal aardig voor me waren. Alsof ik een genetisch geboren luis was. Ondertussen zat ik alleen trucs met kaarten en munten te oefenen en leerde mezelf vingeren met het kaartspel: vals schudden, vals delen, van anderen delen, weggrissen. Hoe dan ook, voor een luis was het een kleine stap van het uit de hoge hoed toveren van een konijn tot het beseft dat ik kon valsspelen met kaarten. Omdat ik mijn vaders DNA voor oneerlijkheid had geërfd, sjoemelde ik al snel met poker, belazerde onnozele medespelers, deelde en coupeerde vals en harkte zo ieders zakgeld binnen.

Maar genoeg over mij en over het schoffie dat ik als kind al was. Ik wilde vertellen over mijn ouders en heb nog niets gezegd over dat deel van het verhaal waarin mijn moeder het leven schenkt aan haar kleine schoffie. Mijn vader leidde een schijnbaar onkwetsbaar leven en mijn moeder – die noodzakelijkerwijs alle problemen van het dagelijks

overleven moest oplossen – was een en al zakelijkheid, niet interessant en niet leuk. Ze was intelligent maar niet intellectueel, wat ze als eerste zou toegeven, trots als ze was op haar ‘gezonde verstand’. Ik vond haar eerlijk gezegd te streng en te uitgesproken, maar dat kwam omdat ze wilde dat ik ‘vooruit zou komen’. Ze bekeek de uitslag van een IQ-test die ik deed toen ik vijf of zes was, en hoewel ik de uitslag niet bekendmaak, was mijn moeder onder de indruk. Ik kreeg het advies om naar de speciale afdeling voor slimme kinderen van Hunter College te gaan, maar de lange dagelijkse treinreis van Brooklyn naar Manhattan was te afmattend voor mijn moeder en mijn tante, die om beurten met me meedingen in de metro. Dus ik moest terug naar Lagere School 99, een school met achterlijke docenten. Ik haatte school en zou niets geleerd hebben, ook als ik op Hunter College was gebleven. Mijn moeder blafte me voortdurend af, verweet me dat ik zo’n hoog IQ had en toch zo’n volslagen mislukkeling op school was. Voorbeeld van mijn intellectuele idiotie: op de middelbare school had ik twee jaar Spaans gehad. Toen ik op New York University kwam, lukte het me toegelaten te worden tot de eerstejaarscursus Spaans. Alsof dat vak nieuw was voor mij. Ik zakte. Niet te geloven, toch?

Hoe dan ook, mijn moeders voorkeur ging niet uit naar cultuur, en dus heeft zij noch mijn vader, die academisch gezien nooit boven het niveau van honkbal, kaarten of films met Hopalong Cassidy uitsteeg, mij ook maar één keer meegenomen naar een theater of een museum. Ik zag mijn eerste Broadwayshow toen ik zeventien was, en ik ontdekte zelf schilderijen toen ik spijbelde, op zoek ging naar warmte en de musea gratis of spotgoedkoop waren. Ik kan met een gerust hart zeggen dat mijn ouders nooit een toneelstuk hebben gezien, een galerie hebben bezocht of een boek hebben gelezen. Mijn vader had één boek, *The Gangs of New York*. Het was het enige boek waar ik als puber in bladerde, en het wekte een fascinatie in me op voor gangsters, criminelen en misdaad. Ik kende gangsters zoals de meeste jongens honkballers kenden. Ik kende ook honkballers, maar niet zoals ik Gyp the Blood, Greasy Thumb Jake Guzik en Tick-Tock Tannenbaum kende. O, en ik kende ook filmsterren dankzij mijn nicht Rita die de muren van haar kamer had volgeplakt met kleurenfoto’s uit

Modern Screen. Ik weid nu nog niet over haar uit omdat zij een van de echte hoogtepunten in mijn puberteit was en daarom extra aandacht verdient. Maar naast Bogart en Betty Grable en hoeveel overwinningen Cy Young behaalde en hoeveel binnengeslagen punten Hack Wilson in één seizoen sloeg en wie twee opeenvolgende no-hitters wierp voor Cincinnati, wist ik dat Abe Reles kon zingen maar niet vliegen, hoe Owey Madden aan zijn einde kwam en waarom een ijspriet het favoriete wapen was van Phil Strauss uit Pittsburgh.

Naast *The Gangs of New York* bestond mijn hele bibliotheek uit stripboeken. Tot laat in mijn puberteit las ik alleen strips. Mijn literaire helden waren niet Julien Sorel, Raskolnikov of de plaatselijke boerenkinkels van Yoknapatawpha County. Het waren Batman, Superman, de Flash, de Sub-Mariner, Hawkman. Ja, en ook Donald Duck, Bugs Bunny en Archie Andrews. Man, je leest de autobiografie van een misantropische analfabeet die dol is op gangsters; een eenzame, ongelikte beer die voor een driedubbele toiletspiegel zat te oefenen met een spel kaarten totdat hij een schoppenaas zo kon wegmoffelen dat het vanuit alle gezichtspunten onzichtbaar was en een paar potjes kon valsspelen. Ja, uiteindelijk was ik helemaal ondersteboven van de zware appels van Cézanne en de regenachtige Parijse boulevards van Pissarro, maar zoals ik al zei, alleen omdat ik spijbelde en wilde schuilen voor die besneeuwde winterochtenden. Daar stond ik dan, een vijftienjarige spijbelaar, geconfronteerd met Matisse en Chagall, met Nolde, Kirchner en Schmidt-Rotluff, met *Guernica*, met de uitzinnige muur vol Jackson Pollock, met de triptiek van Beckmann en de sombere, zwarte beelden van Louise Nevelson. Daarna lunchen in het museumcafé van het MoMa, gevolgd door een oude film beneden in de filmzaal. Carole Lombard, William Powell, Spencer Tracy. Dat is toch veel leuker dan die afschuwelijke trut van een juf Schwab die je ondervraagt over de Zegelwet of wat de hoofdstad van Wyoming is. Vervolgens de leugens thuis, de excuses de volgende dag op school, het rit-selen, het tapdansen, de valse bankbiljetten, weer gepakt, wanhopige ouders. 'Maar je hebt zo'n hoog IQ.' En trouwens, lezer, dat was helemaal niet zo hoog, maar door de cri de coeur van mijn moeder zou je denken dat ik de snaartheorie kon uitleggen. Je kunt het zien aan

mijn films: sommige zijn onderhoudend, maar geen enkel idee dat ik ooit heb gehad zal de basis vormen voor een nieuwe godsdienst.

Bovendien – en daar schaam ik me niet voor – hield ik niet van lezen. Anders dan mijn zus die er dol op was, was ik lui en te beroerd om een boek open te slaan. En waarom zou ik ook? De radio en de films waren veel spannender. Minder veeleisend en levendiger. Op school werd je niet behoorlijk voorbereid op lezen zodat je ervan leerde genieten. De boeken en verhalen die ze uitkozen waren saai, stom, en doods. Niemand in die zorgvuldig geselecteerde verhalen voor kinderen kon op tegen Plastic Man of Captain Marvel. Denk je echt dat een niet-zo-bijster-slim joch (anders dan wat Freud beweert heb ik nooit een latente periode gehad) dat dol is op knokfilms met Bogart en Cagney en goedkope, sexy blondines enthousiast zou worden van *The Gift of the Magi*? Ze verkoopt haar haar om een horlogeketting voor hem te kopen en hij verkoopt zijn horloge om haarborstels voor haar te kopen. Voor mij was de moraal dat je altijd beter cash kunt geven. Ik was dol op stripverhalen, hoe weinig proza er ook in stond, en toen ik later op school kennismaakte met Shakespeare werd me die zo door de strot geduwd dat ik daarna mijn leven lang geen waarlijk, te zijn, of waart gij? meer wilde horen.

Maar goed, ik begon pas te lezen toen ik bijna van school af ging, mijn hormonen goed begonnen te razen en ik voor het eerst zo'n jonge vrouw opmerkte met lang sluik haar, zonder lippenstift en bijna geen make-up, gekleed in zwarte coltrui en rok met daaronder een zwarte maillot, en met een grote leren tas waarin exemplaren zaten van de *Metamorfosen*, waar ze in de kantlijn aantekeningen had geschreven als 'Ja, precies!' of 'Zie Kierkegaard'. Om wat voor onverklaarbare vleselijke reden ook waren dat de meiden die me intrigeerden, en als ik er een opbelde of ze zin had om mee te gaan naar een film of een honkbalwedstrijd, en ze liever Segovia hoorde of naar dat off-Broadwaystuk van Ionesco ging, viel er altijd een lange stilte voordat ik zei: 'Eh, ik kom hier nog op terug', waarna ik razendsnel opzocht wie Segovia en Ionesco waren. Eerlijk gezegd popelden deze vrouwen niet om het volgende nummer van *Captain America* te lezen of zelfs de volgende Mickey Spillane, de enige dichter die ik kon citeren.

Toen ik eindelijk had afgesproken met een van die verrukkelijke bohemienachtige meiden, was het nogal gênant voor ons allebei. Voor haar omdat ze aan het begin van de avond beseftte dat ze opgescheept zat met een analfabete imbeciel die geen idee had op welke positie Stephen Dedalus speelde, en voor mij omdat ik me realiseerde dat ik inderdaad een halve idioot was, en als ik hoopte die ongestifte lippen ooit te mogen kussen of een tweede keer met haar uit te mogen gaan, ik me veel dieper in de literatuur zou moeten storten dan in *Kiss Me Deadly*. Ik redde het niet met anekdotes over Lucky Luciano of Rube Waddell. Ik zou me moeten verdiepen in Balzac, Tolstoj en Eliot om mee te kunnen praten en die jongedame niet plotseling naar huis zou moeten brengen zogenaamd vanwege een plotselinge aanval van gele koorts. Tot die tijd zocht ik mijn heil in cafetaria Dubrow, waar ik mijn medeleven betuigde met de andere *strikeouts* van die zaterdagavond.

Maar die fiasco's lagen in de toekomst. Nu jullie een beeld hebt van mijn ouders, wil ik mijn enige zusje voorstellen. Daarna ga ik terug naar mijn geboorte, zodat het verhaal een echte vlucht kan nemen.

Letty is acht jaar jonger dan ik. Toen ze op het punt stond geboren te worden, bereidden mijn ouders me daar volkomen verkeerd op voor: 'Als je zusje geboren is, ben jij niet langer het centrum van alle aandacht. Dan krijg jij geen cadeautjes meer, maar zij. We moeten allemaal onze aandacht richten op haar en haar behoeften, dus denk niet dat je ooit nog in het middelpunt van de belangstelling zult staan.' Een ander joch van acht zou geschokt hebben gereageerd op het vooruitzicht plotseling terzijde te worden geschoven door een nieuw gezinslid. Maar hoewel ik dol was op mijn ouders, beseftte ik ook dat ze onmiskenbaar amateurs waren en geen kaas hadden gegeven van kinderopvoeding, en hun afschrikwekkende voorspelling bleek nep en onwaar te zijn. Het is waarschijnlijk een compliment voor hen dat ze zo onvoorwaardelijk van me hielden dat ik zeker wist dat ze, hoewel ze overkwamen als twee Cassandra's, me nooit in de steek zouden laten en alles over zouden hebben voor mijn welzijn en geluk.

Zodra ik mijn zusje in de wieg zag liggen, was ik helemaal weg van

haar. Ik hield van haar en hielp bij haar opvoeding, schermde haar af voor de ruzies tussen mijn ouders over iets onbenulligs, die explosieve vormen konden aannemen. Ik bedoel, wie zou geloven dat een onenigheid over *gefilte fisj* kon uitlopen op een veldslag die niet zou misstaan in Homerus? Ik speelde met Letty, nam haar vaak mee als ik uitging met vrienden. Ze vonden haar allemaal knap en slim, en zij en ik konden het prima met elkaar vinden. Het deed me denken aan de briefwisseling die ik had met Groucho, met wie ik in de loop der jaren bevriend was geraakt dankzij Dick Cavett, over wie later meer. Ik schreef Groucho nadat Harpo was overleden, en hij schreef terug dat hij en Harpo nooit ruzie of onenigheden hadden gehad, en zo was het ook met mij en mijn zusje, die tegenwoordig mijn films produceert.

Maar nu ben ik klaar om geboren te worden. Eindelijk betreed ik deze wereld. Een wereld waarin ik me nooit op mijn gemak zal voelen, die ik nooit zal begrijpen, goedkeuren of kunnen vergeven. Allan Stewart Konigsberg, geboren op 1 december 1935. Eigenlijk ben ik geboren vlak voor middernacht op 30 november, en mijn ouders vervalsten de datum zodat ik mijn leven kon beginnen op een dag één. Deze zet heeft me geen enkel voordeel opgeleverd in mijn leven, en ik had liever gehad dat ze een enorm financieel fonds voor me hadden gesticht. Ik noem dit feit alleen maar omdat door een speling van het lot mijn zusje acht jaar later op precies dezelfde dag werd geboren. Door dit opmerkelijke toeval en met vijftien cent mag je in de metro. Ik werd geboren in een ziekenhuis in de Bronx, hoewel mijn ouders in Brooklyn woonden. Geen idee waarom mijn moeder helemaal naar de Bronx sjouwde om mij te baren. Misschien was in dat ziekenhuis het eten gratis. Hoe dan ook, mijn moeder zeulde zichzelf niet terug vanuit de Bronx. Sterker nog, ze overleefde het daar amper. Ze lag enkele weken op het randje, maar volgens mij werd haar leven gered door voortdurend hydrateren. Dat had er nog bij moeten komen, dat ik alleen door mijn vader opgevoed zou zijn. Dan had ik nu waarschijnlijk een *rap sheet* gehad zolang als de Thora. Maar met twee liefhebbende ouders ben ik toch verrassend neurotisch geworden. Geen idee hoe dat kan.

Ik was de oogappel van de vijf zussen van mijn moeder, het enige

mannelijke kind, de lieveling van die lieve kwebbelende *yenta's*, die me betuttelden. Ik miste nooit een maaltijd, had genoeg kleren en een dak boven mijn hoofd, kreeg geen enge ziektes zoals polio, die alom heers- te. Ik had geen downsyndroom, zoals een kind in mijn klas, ik had geen bult zoals de kleine Jenny en leed niet aan haaruitval zoals dat kind van Schwartz. Ik was gezond, populair, zeer atletisch, werd altijd als eerste gekozen bij teamsporten, was goed in honkbal en atletiek. Maar om de een of andere reden werd ik een zenuwpees, een angstig, emotioneel wrak. Ik had een wankele zelfbeheersing, was misantropisch, claustro- fobisch, eenzaam, verbitterd, ongelooflijk pessimistisch. Volgens som- mige mensen is het glas halfvol, volgens anderen halfleeg. Wat voor mij altijd halfvol was, was de doodskist. Van de duizend natuurlijke kwalen waarmee een mens behept kon zijn, kon ik de meeste omzeilen op één na: nummer zeshonderdtweeëntachtig: geen ontkenningssme- chanisme. Mijn moeder zei dat ze er niets van begreep. Ze beweerde altijd dat ik tot mijn vijfde een lieve, zoete, opgewekte jongen was; daarna veran- derde ik in een knorrig, gemeen rotjoch.

En toch had ik geen trauma, er was niets afschuwelijks gebeurd waardoor ik van een lachende knul-met-sproeten-en-vishengel-in- plusfour kon veranderen in een chronisch ontevreden hufter. Mijn eigen verklaring is dat ik me rond mijn vijfde bewust werd van mijn sterfelijkheid en dacht: o, o, daar heb ik me niet voor opgegeven. Ik had er nooit mee ingestemd dat ik niet oneindig zou zijn. Mag ik mijn geld terug, alstublieft? Naarmate ik ouder werd, raakte ik steeds meer overtuigd niet alleen van de eindigheid maar ook van de zinloosheid van het bestaan. Ik werd geconfronteerd met dezelfde vraag die de voormalige prins van Denemarken dwarszat: waarom in de geest de pijlen en slingers van het woedend lot te dulden, als ik gewoon mijn neus nat kan maken en die in het stopcontact kan steken, waarna ik nooit meer last heb van angsten, zielensmart, of de gekookte kip van mijn moeder? Hamlet koos ervoor dat niet te doen omdat hij vreesde wat er zou kunnen gebeuren in het hiernamaals, maar ik geloofde niet in een hiernamaals, dus waarom zou ik ermee doorgaan, gezien mijn bijzonder lage dunk van het menselijke bestaan en de pijnlijke absurditeit ervan? Ik kon daar geen logische redenen bedenken en

kwam uiteindelijk tot de conclusie dat wij mensen ons instinctief verzetten tegen de dood. Het bloed wint het van het brein. Er is geen enkele logische reden om je vast te klampen aan het leven, maar wie kan het schelen wat je hoofd zegt; het hart zegt: heb je Lola gezien in haar minirok? Hoezeer we ook klagen, kreunen en doorzeuren, vaak op overtuigende wijze, dat het leven een zinloos avontuur is vol leed en tranen, als er plotseling een man de kamer binnenstormt met een mes om ons te vermoorden, reageren we onmiddellijk. We grijpen hem vast en vechten met alle kracht die in ons is om hem te ontwapenen en te overleven. (Persoonlijk zou ik hard weglopen.) Ik geef toe dat dit uitsluitend een moleculaire eigenschap is. Je zult inmiddels hebben gemerkt dat ik niet alleen geen intellectueel ben maar ook stomvervelend op feestjes.

Overigens is het verbazingwekkend hoe vaak ik omschreven word als 'intellectueel'. Dit idee is net zo nep als het monster van Loch Ness, aangezien ik niet één intellectueel neutron in mijn hoofd heb. Als analfabeet en ongeïnteresseerd in wetenschappelijke zaken groeide ik op tot het prototype van de lamzak die op de bank zit, biertje in de hand, tv keihard op American football, met een centerfold uit de *Playboy* aan de muur geprikt, een barbaar in het tweedjasje met elleboogstukken van de Oxford don. Ik heb geen inzicht, geen hoogdravende gedachten, ik snap niets van gedichten die niet beginnen met 'Ik lag in mijn tuintje en sliep...' Wat ik wel heb is een bril met een donker montuur, en volgens mij is het die bril, gecombineerd met de flair om toepasselijke citaten van erudiete bronnen te spuien waar ik geen bal van begrijp maar die in mijn werk de misleidende indruk wekken dat ik meer weet dan ik doe, waardoor mijn sprookje blijft bestaan.

Goed, ik ben opgevoed in een bubbel door tal van vrouwen die mij adoreerden, mijn moeder, mijn tantes en vier liefhebbende grootouders. Nogmaals voor de oplettende lezer: papa's pa, ooit steenrijk, een man die naar Londen voer alleen maar om naar de paardenrennen te gaan, die een privéloge had in de opera, die inmiddels aan de bedelstaf is en God mag weten hoe toch nog een hongerloontje verdient. Zijn vrouw, ook een immigrante, met wie hij getrouwd was

zodat ze samen het land in mochten. Zij was op de vlucht voor de Russische pogroms en hij voor de dienstplicht. Zij was een verschrompeld oud vrouwtje, suikerziek, die met haar man en gezin in een armzalig krot woonde met een piano waar nooit iemand op speelde. Maar ze hield zielsveel van me, schoof me stiekem geld toe en gaf me suikerklontjes, en vroeg er niets anders voor terug dan dat ik zo nu en dan op bezoek kwam, en was ondanks haar armoede altijd de gulheid zelve.

Mijn grootouders van moederskant hielden ook van me. Mama's moeder, dik en doof, die de godganse dag voor het raam zat en zich zo te zien meer thuis had gevoeld op een lelieblad. Opa: actief, viriel, altijd in de sjoel, en een luis als ik moest hem zijn vriendelijkheid zo terugbetalen: mijn vriendjes en ik kregen een vals kwartje in handen. Zuiver lood. We durfden het niet uit te geven in de snoepwinkel, omdat we dan misschien naar de gevangenis moesten, dus ik bood aan om mijn opa om de tuin te leiden. Hij was oud en zou er niets van merken, en dat deed hij ook niet, en ik ruilde het kwartje met hem voor vijf stuivers uit zijn klapbeursje, en het ging niet zoals in de film, dat die ouwe knar grinnikt en doorheeft wat ik doe maar me mijn zin geeft met een sluw lichtje in zijn ogen. Nee. Hij werd belazerd. Ik troggelde hem zijn vijf stuivers af en gaf hem het loden kwartje, waarna ik snoep ging kopen.

Ten slotte was er het stralende middelpunt van mijn kindertijd, mijn nicht Rita. Ze was vijf jaar ouder dan ik, blond, *zaftig*, en haar gezelschap had misschien wel de belangrijkste invloed op mijn leven. Rita Wishnick. Haar vader was ook een gevluchte Russische jood die Visjnetski heette, wat verengelst werd tot Wishnick. Ze was een aantrekkelijke meid, die polio had gehad en met een been sleepte. Ze vond me aardig en nam me overal mee naartoe: naar de film, het strand, Chinese restaurants, midgetgolf, pizzatenten. Ze speelde kaart en Monopoly met me, damde met me. Ze stelde me voor aan haar hele vriendenkring, jongens en meisjes die ouder waren dan ik en het leuk vonden dat ik zo vroegrijp was, dus ik ging vaak met hen om, werd erg wereldwijs voor een kind, en mijn jeugdigheid ging met reuzenstappen vooruit.